

บทที่ 5

สรุปงานวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การเสนอผลการวิจัยเรื่องการติดตามการปฏิบัติงานของครูต้นแบบระดับอนุบาล โดยนำเสนอ วัตถุประสงค์การวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะจากการวิจัยและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อติดตามการปฏิบัติงานของครูต้นแบบระดับอนุบาลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในด้านการจัดการเรียนการสอน การครองตนของครู และการประสานงานกับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย 1) การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการติดตามการปฏิบัติงานของครูต้นแบบระดับอนุบาล การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการพัฒนาครูในระดับอนุบาล จากเอกสาร ตำราและงานวิจัย 2) กำหนดประชากร โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 43 คน ครูต้นแบบระดับอนุบาล จำนวน 43 คน และครูเครือข่าย จำนวน 430 คน 3) สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสังเกต 4) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำความคุ้นเคยโดยการโทรศัพท์ติดต่อโดยตรงกับผู้บริหารโรงเรียนและครูต้นแบบระดับอนุบาล แล้วผู้วิจัยนำเครื่องมือออกไปเก็บรวบรวมข้อมูล 5) วิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล โดยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และหาค่าเฉลี่ย เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา นำมาสรุปรวบรวม เรียบเรียง แล้วนำเสนอข้อมูลทั้งหมดในรูปของการบรรยายตามประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการบันทึกการปฏิบัติงาน ในด้านการจัดการเรียนการสอน การครองตนของครู และการประสานงานกับชุมชน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สถานภาพ

ครูต้นแบบระดับอนุบาลเป็นเพศหญิงทั้งหมด ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 46-50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้ว 21-25 ปี และได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูต้นแบบ ในปี พ.ศ. 2544

ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 46-50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์ในการทำงาน มาแล้ว 26-30 ปี

ครูเครือข่ายส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 46-50 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ในการทำงาน มาแล้ว 21-25 ปี

การปฏิบัติงานของครูต้นแบบระดับอนุบาล

1) การจัดการเรียนการสอน

ครูต้นแบบมีการวางแผนการจัดกิจกรรม โดยให้เด็กมีส่วนร่วมสังเกตจากพฤติกรรมและความสนใจของเด็ก มีการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจ มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามสภาพจริงโดยประเมินจากการร่วมกิจกรรมของเด็ก จัดกิจกรรมที่เอื้อให้เด็กทุกคนกล้าแสดงออกและเข้าร่วมกิจกรรม มีการจัดกิจกรรมเสริมที่นอกเหนือจากกิจกรรมในหลักสูตรตามความสนใจของเด็ก ครูต้นแบบจัดกิจกรรมเสริมให้เด็ก โดยพิจารณาจากความต้องการของเด็ก ส่วนวิธีในการประเมินพัฒนาการเด็กใช้การสังเกต และการนำผลการประเมินไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ช่วงเวลาที่ครูต้นแบบมีภาระงานด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด คือ ช่วงเวลา 10.00-11.00 น. ของวันจันทร์ถึงวันศุกร์ รองลงมา คือ ช่วงเวลา 9.00-10.00 น. ของวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ส่วนระดับการปฏิบัติงานของครูต้นแบบตามการรับรู้ของผู้บริหาร จัดอยู่ในระดับดี และระดับการปฏิบัติงานของครูต้นแบบตามการรับรู้ของครูเครือข่าย จัดอยู่ในระดับดี

2) การครองตนของครู

ครูต้นแบบแสวงหาความรู้และสนใจเกี่ยวกับวิชาชีพครูจากการเข้าร่วมประชุม/อบรม และเมื่อครูต้นแบบได้รับหน้าที่ในการจัดการปฐมนิเทศครูเครือข่ายจะจัดปฐมนิเทศในเรื่องการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ระดับการปฏิบัติงานของต้นแบบตามการรับรู้ของผู้บริหาร จัดอยู่ในระดับดีมาก ส่วนระดับการปฏิบัติงานของครูต้นแบบตามการรับรู้ของครูเครือข่าย จัดอยู่ในระดับดี

3) การประสานงานกับชุมชน

ครูต้นแบบเลือกใช้วิธีการในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารจากทางโรงเรียนสู่ชุมชนและผู้ปกครองโดยการจัดทำจดหมายข่าว การจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม โดยคนในชุมชนที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ส่วนระดับการปฏิบัติงานของครูต้นแบบตามการรับรู้ของผู้บริหาร จัดอยู่ในระดับดี และระดับการปฏิบัติงานของครูต้นแบบตามการรับรู้ของครูเครือข่าย จัดอยู่ในระดับดี

การสัมภาษณ์ครูต้นแบบระดับอนุบาล

ด้านการจัดการเรียนการสอน

ครูต้นแบบมีการนำเทคนิค วิธีการ และรูปแบบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใหม่ๆ มาใช้ในชั้นเรียนเพิ่มมากขึ้น มีการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเข้ามาใช้ มีการสอบถามความคิดเห็นของเด็ก รวมถึงไม่ได้จำกัดการเรียนรู้ของเด็กให้อยู่เฉพาะแต่ในห้องเรียน มีการพาเด็กออกไปศึกษานอกสถานที่ ทำให้เด็กได้เรียนรู้จากของจริง จากสภาพการณ์จริง

ด้านการครองตนของครู

ครูต้นแบบดูแลครูเครือข่ายถึงแม้ว่าโครงการครูต้นแบบได้สิ้นสุดโครงการไปแล้ว แต่การทำหน้าที่ของครูต้นแบบยังไม่สิ้นสุด มีการติดต่อและให้คำแนะนำกับเพื่อนครูทั้งที่เป็นครูเครือข่าย และเพื่อนครูทั่วไป การทำงานอย่างต่อเนื่องของครูต้นแบบทำให้ครูต้นแบบได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อันเป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของครูต้นแบบ

ด้านการประสานงานกับชุมชน

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากบางโอกาสโรงเรียนต้องพึ่งพาผู้ปกครองและชุมชนในการขอความร่วมมือในด้านแหล่งเรียนรู้ รวมถึงการขอความร่วมมือในด้านต่างๆ และในทางกลับกันชุมชนอาจจะมีการขอความร่วมมือจากทางโรงเรียน หรือจากครูด้วย ซึ่งหน้าที่ในส่วนนี้ครูต้นแบบมักจะได้รับมอบหมายเพื่อประสานงานหรือดูแลงานทางด้านนี้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้แก่คนในชุมชน หรือการเป็นส่วนหนึ่งของงานบริการชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

ปัญหาที่ครูต้นแบบมักจะพบบ่อยก็คือ เรื่องของเวลา ภาระงานและหน้าที่ของครูต้นแบบมีมาก บางครั้งอาจจะไม่ใช่งานที่อยู่ในชั้นเรียน ทำให้ไม่สามารถอยู่ดูแลเด็กในชั้นเรียนได้ รวมถึงการจัดเวลาให้สมดุลกับภาระงานที่ต้องทำ

การบันทึกการสังเกตการปฏิบัติงานของครูต้นแบบ

ด้านพฤติกรรมของครู

ครูต้นแบบมีการจัดทำแผนการสอนไว้ล่วงหน้า โดยจัดทำเป็นรูปเล่มตามหน่วยต่าง ๆ การมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ครูดึงเด็กทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม เมื่อครูตั้งคำถามแล้วเรียกชื่อเด็กเพื่อให้ตอบ ครูไม่เรียกชื่อซ้ำ โดยเรียกคนที่ไม่ได้ตอบให้มีโอกาสตอบบ้าง การตอบคำถามของเด็ก เป็นการประเมินผลอย่างหนึ่งที่ครูใช้ นอกจากการจัดทำเพิ่มผลงานเด็ก

ด้านพฤติกรรมของเด็ก

การร่วมกิจกรรมในชั้นเรียนเด็ก เด็กแย่งกันตอบคำถาม ระหว่างที่ครูสอน มีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก เด็กมีการซักถาม และให้ความสนใจกับชิ้นงานที่ครูให้ทำ ตลอดจนการทำกิจกรรมเด็กมีการพูดคุยกัน คุณลักษณะด้านร่างกาย ไม่มีเด็กคนใดมีผิดปกติในด้าน การเจริญเติบโต ด้านสติปัญญา เด็กมีความกระตือรือร้นในการเรียน ด้านอารมณ์และบุคลิกภาพ เด็กมีความร่าเริงแจ่มใส ด้านสังคม เมื่อให้นั่งเป็นกลุ่มเด็กบางคนจับกลุ่มเฉพาะคนที่ตนเองเลือก ครูต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกลุ่มให้เด็ก ส่วนด้านคุณธรรมและจริยธรรม เด็กนั่งสมาธิ หรือ จุดเทียนเพื่ออธิษฐานแล้วก็ส่งต่อกันไป เป็นการให้เด็กได้สงบนิ่งและระลึกถึงคุณพ่อ คุณแม่ คุณครู และบุคคลต่าง ๆ

ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

ขนาดของห้องเรียนส่วนมากไม่สอดคล้องกับจำนวนเด็ก เนื่องจากจำนวนเด็กของแต่ละชั้นมีจำนวนมาก ทำให้อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ มากตามไปด้วย ส่งผลให้พื้นที่ใช้สอยภายในห้องน้อยลง อาคารที่ใช้เป็นห้องเรียนไม่เหมาะสมสำหรับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบันได โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของห้องสุขา ที่อยู่ไกลกับระดับชั้นอนุบาลและมีอยู่แค่เดียว ไม่มีการกระจายตัว ด้านของความปลอดภัยโรงเรียนส่วนมากไม่มีรั้วที่เป็นเฉพาะของระดับอนุบาล เป็นการให้พื้นที่ร่วมกับระดับประถมทำให้การรักษาความปลอดภัยเป็นไปได้ยาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการติดตามการปฏิบัติงานของครูต้นแบบระดับอนุบาล มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1. คุณสมบัติของครูต้นแบบระดับอนุบาล

จากการวิจัยพบว่า ครูต้นแบบระดับอนุบาลเป็นเพศหญิงทั้งหมด ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 46-50 ปี และมีประสบการณ์ในการทำงานมาแล้ว 21-25 ปี ทำให้เห็นว่า ครูอนุบาลเป็นเพศหญิง รวมถึงความที่มีอายุค่อนข้างมาก ซึ่งอาจหมายถึงเป็นผู้ที่มีครอบครัวแล้ว รวมถึงการมีประสบการณ์การทำงานสูง ทำให้มองว่าการทำงานมีความเข้าอกเข้าใจในความเป็นเด็ก เนื่องจากอาจจะมีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตรของตนเองมาแล้ว และมีความเป็นแม่ปรากฏอยู่ในตัว ซึ่งสิ่งที่จำเป็นในการดูแลเด็กในระดับอนุบาล เพราะถือว่าเด็กต้องเปลี่ยนจากการมีชีวิตอยู่ที่บ้านมาโดยตลอด ปรับเปลี่ยนชีวิตส่วนหนึ่งมาอยู่ที่โรงเรียน ดังนั้นครูอนุบาลก็ถือได้ว่าเป็นแม่คนที่ 2 ของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับมยุรีย์ เขียวฉ้อ (2541) ที่ว่าครูผู้สอนเด็กอนุบาลส่วนใหญ่จำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษที่นอกเหนือจากครูที่สอนเด็กประถมหรือมัธยม เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่เริ่มเข้ามาสู่สภาพแวดล้อมใหม่ ๆ คือเด็กจะต้องจากสภาพแวดล้อมที่บ้านมาสู่โรงเรียน ครูผู้สอนเด็กอนุบาลจึงต้องทำหน้าที่เป็นแม่คนที่สองรองจากแม่ของเด็กและเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่ชอบเลียนแบบ

พฤติกรรมและสิ่งที่พบเห็นจากผู้ใกล้ชิด โดยเฉพาะครูผู้สอน ดังนั้นครูที่สอนเด็กอนุบาลจึงต้องมีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กและสามารถให้ความอบอุ่นหรือเป็นตัวแทนแม่ของเด็กได้

2. ช่วงเวลาการปฏิบัติงาน

ช่วงเวลาที่ครูต้นแบบมีภาระงานด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด คือ ช่วงเวลา 10.00-11.00 น. รองลงมา คือ ช่วงเวลา 9.00-10.00 น. ซึ่งมีความสอดคล้องกับตารางกิจกรรมประจำวันของ Decker (1997) ที่ระบุไว้ว่าในช่วงเวลา 8.45-10.45 น. เด็กร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชั้นเรียน แสดงให้เห็นว่าช่วงเวลานี้ครูต้องปฏิบัติภาระงานด้านการจัดการเรียนการสอน

3. การปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน

จากการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานของครูต้นแบบตามการรับรู้ของผู้บริหาร จัดอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับระดับการปฏิบัติงานของครูต้นแบบตามการรับรู้ของครูเครือข่าย ที่จัดอยู่ในระดับดีเช่นกัน ครูต้นแบบได้วางแผนการจัดกิจกรรม โดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ครูต้นแบบได้สังเกตจากพฤติกรรมและความสนใจของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ประเมินผลการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามสภาพจริง การจัดการเรียนการสอนเช่นนั้นเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีการวางแผนการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็ก เด็กมีโอกาสได้ลงมือทำจริง รวมถึงการที่เด็กได้แสดงออกตามความสามารถ ความสนใจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบ็ญจวรรณ ศิริพรชัยกุล (2543) ที่ว่า ครูส่วนใหญ่มีการเลือกใช้แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรับปรุงแผนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมากขึ้น และสร้างแผนการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถ ศักยภาพ และธรรมชาติของผู้เรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ครูต้นแบบให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ครูต้นแบบได้จัดกิจกรรมกระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงออกและเข้าร่วมกิจกรรม มีวิธีในการประเมินพัฒนาการเด็กจะประเมินพัฒนาการจากการสังเกต และการนำผลการประเมินไปใช้

4. การปฏิบัติงานด้านการครองตนของครู

จากการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานของครูต้นแบบตามการรับรู้ของผู้บริหาร จัดอยู่ในระดับดีมาก ส่วนระดับการปฏิบัติงานของครูต้นแบบตามการรับรู้ของครูเครือข่าย จัดอยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่าระดับการรับรู้มีความแตกต่างกัน แต่อยู่ในระดับที่ถือว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือการปฏิบัติงานอยู่ในระดับที่ค่อนข้างไปในทิศทางที่ดี ครูต้นแบบแสวงหาความรู้และสนใจรับรู้ข่าวสารในวงวิชาชีพครู ครูต้นแบบได้รับข่าวสารจากการเข้าร่วมประชุม/อบรม ซึ่งครูต้นแบบส่วนมากจะได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนในการเข้าร่วมการประชุม/อบรม รวมถึงการเป็นผู้ร่วมจัดการประชุม/อบรมด้วยซึ่งการปฏิบัติเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาตนเอง ทำให้ได้รับข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับสมพัทธ์ สันติพงศ์ศักดิ์ (2543) ที่ว่าการเตรียมความพร้อมโดย

การจัดฝึกอบรมสัมมนา วิชาชีพครู จัดพาไปศึกษาดูงานที่อื่น มีการพัฒนาโดยใช้รูปแบบ การอบรมโดยสื่อทางไกล มีการพัฒนาเป็นรายบุคคล รูปแบบที่ใช้ในการอบรมคือ บรรยายและ อภิปรายรายกลุ่ม โรงเรียนมีการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ ซึ่งการที่ครูได้มีโอกาสเข้าร่วมการประชุม/อบรม ถือได้ว่าเป็นโอกาสที่ดีที่ครูจะได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และเป็นการรับรู้ข่าวสารใหม่ๆ ในส่วนของการดูแลครูเครือข่าย เนื่องจากครูต้นแบบ มีภาระงานในหลาย ๆ ด้าน ทำให้ละเลยในส่วนของ การดูแลครูเครือข่าย โดยเฉพาะเรื่องเวลา ในการให้คำแนะนำ ปรึกษาและการประเมินทั้งการประเมินการปฏิบัติงาน การประเมินตนเอง รวมถึงในบางเวลาการดูแลครูเครือข่ายอาจจะไม่ทั่วถึง หรือไม่สม่ำเสมอ ทำให้ครูเครือข่ายบางคน ไม่ได้รับประโยชน์ในด้านนี้ ซึ่งสอดคล้องกับสมปอง สีนวน (2546) ที่ว่าครูมีภาระงานมากไม่มี เวลาประเมิน เพราะครูต้องรับผิดชอบงานอื่นที่นอกเหนือจากงานสอนด้วย ทำให้เห็นว่าการขาด หรือละเลยการปฏิบัติงานในส่วนนี้ถือได้ว่าขาดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง เนื่องจากการ ประเมินทำให้เห็นภาพสะท้อน และสามารถนำสิ่งเหล่านั้นมาปรับปรุงตนเองได้ ในส่วนของการดูแลงานด้านการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ส่วนใหญ่ครูต้นแบบมีส่วนร่วมทุกครั้ง ครูต้นแบบมีความคิดเห็นว่างานด้านการดูแลอาคาร/สถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องและสำคัญ กับการเป็นครูในระดับอนุบาล ซึ่งอาคาร/สถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กอนุบาลนั้น ไม่ได้มีการจัดสร้างขึ้นเพื่อเด็กอนุบาลโดยตรง แต่เป็นการนำอาคารที่มีอยู่แล้ว หรืออาคารสำหรับชั้นประถมศึกษามาปรับใช้ ทำให้ไม่เหมาะสมกับเด็กอนุบาล ซึ่งในบางจุด อาจจะก่อให้เกิดอันตรายได้ ในเรื่องการให้ความสำคัญกับอาคาร/สถานที่ของครูต้นแบบนั้น สอดคล้องกับ รัชดาภรณ์ สุราเลิศ (2545) ที่ว่าบรรยากาศ/สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริม สนับสนุน ให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างดี ไม่ว่าจะเป็นในด้านลักษณะการจัดชั้นเรียน ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน มีการปฏิสัมพันธ์กัน การจัดสรรพื้นที่ชั้นเรียนซึ่งเป็นการให้ผู้เรียนได้ใช้ห้องเรียนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ทำให้เห็นว่า การจัด สภาพห้องเรียนมีผลต่อการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของขนาด และความเหมาะสมในการใช้งาน

5. การปฏิบัติงานด้านการประสานงานกับชุมชน

จากการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานของครูต้นแบบตามการรับรู้ของผู้บริหาร จัดอยู่ใน ระดับดี สอดคล้องกับระดับการปฏิบัติงานของครูต้นแบบตามการรับรู้ของครูเครือข่าย ที่จัดอยู่ใน ระดับดีเช่นกัน ในส่วนของการสร้างความสัมพันธ์ผู้ปกครองและชุมชนนั้นครูต้นแบบได้มี ส่วนร่วมในการจัดปฐมนิเทศผู้ปกครอง เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างบ้าน กับ โรงเรียน มีส่วนร่วมในการให้ความรู้กับผู้ปกครองในการประชุม รวมถึงทางโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และใช้แหล่งวิทยาการชุมชนให้เป็น ประโยชน์ นอกจากนี้โรงเรียนได้รับเชิญในการไปร่วมกิจกรรมกับชุมชนเป็นบางครั้งที่มีกิจกรรม

ซึ่งสอดคล้องกับเบญจวรรณ ศิริพรชัยกุล (2543) ที่ให้ความเห็นว่า ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาโดยตลอด ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ โดยโรงเรียนจะมีส่วนช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนา ช่วยให้สมาชิกในชุมชนได้รับการศึกษา แต่ทั้งนี้งานของโรงเรียนจะดำเนินไปได้ก็ต้องได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน จากสมาชิกชุมชนด้วยเช่นกัน ดังนั้นครูในฐานะเป็นสมาชิกหนึ่งของชุมชน สามารถช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ให้เจริญขึ้นได้ เนื่องจากรู้สภาพและปัญหาของท้องถิ่นได้ดีกว่าบุคคลฝ่ายอื่น นอกจากนี้ครูควรที่จะแสดงบทบาทในการเป็นผู้นำเพื่อพัฒนางานการศึกษาและพัฒนางานในชุมชน เพราะครูเป็นบุคคลที่สังคมคาดหวังให้เป็นผู้นำในด้านวิชาความรู้ และคุณลักษณะ การทำงานของครูไม่ได้อยู่เฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น แต่หมายรวมไปถึงในชุมชนด้วย ซึ่งอาจจะรวมถึงความคาดหวังที่บุคคลในชุมชนมีต่อครู ดังนั้นการเป็นครูต้นแบบอาจจะมีบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนฝากความคาดหวังไว้อย่างมาก รวมถึงการขอความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ที่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในด้านวิชาการ

ข้อสังเกตจากการวิจัย

1. ตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการครูต้นแบบทั้ง 4 ปี จำนวนครูต้นแบบระดับอนุบาลมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี
2. โครงการครูต้นแบบให้งบประมาณสนับสนุนเพียง 4 เดือน แต่การดำเนินงานของครูต้นแบบมากกว่า 4 เดือน นอกจากนี้เมื่อสิ้นสุดโครงการไปแล้วแต่ครูต้นแบบยังมีการปฏิบัติงานต่อ ซึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนรูปแบบไปบ้าง แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งการขยายความรู้ต่อเพื่อนครู
3. การประเมินโครงการครูต้นแบบจัดทำเฉพาะในช่วงของการตัดสินใจผลงาน ไม่ได้มีการประเมินอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะทำให้ขาดการต่อยอดความรู้ที่ครูต้นแบบสามารถนำมาขยายผลต่อเพื่อนครูได้อย่างมาก
4. การให้รางวัล หรือการยกย่องในฐานะที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นครูต้นแบบยังมีข้อจำกัดอยู่เฉพาะในการดำเนินโครงการ หรือเพียงเพื่อการได้รับใบประกาศนียบัตร หรือการได้มีโอกาสเข้าร่วมงานการประชุม/อบรมต่าง ๆ แต่สำหรับผลกระทบยาวไม่ได้มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูต้นแบบอย่างต่อเนื่อง
5. ในฐานะที่เป็นครูต้นแบบ ดังนั้นอาจจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากความรับผิดชอบที่จะต้องดูแลเด็กในระดับชั้นอนุบาล ซึ่งบางโรงเรียนอาจจะได้รับการมอบหมายให้ไปเป็นตัวแทนในการเข้าร่วมการประชุม/อบรมต่าง ๆ แต่สำหรับบางโรงเรียนนั้นครูต้นแบบต้องทำหน้าที่ในการดูแลงานด้านวิชาการให้กับครูทั้งโรงเรียนซึ่งอาจหมายรวมถึงครูระดับชั้นอื่น ๆ นอกจากระดับชั้นอนุบาล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการติดตามการปฏิบัติงานของครูในระดับชั้นอนุบาลที่ได้รับรางวัลในโครงการต่าง ๆ
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการติดตามการปฏิบัติงานของครูต้นแบบในระดับชั้นอื่น ๆ
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปกครองและคนในชุมชนเกี่ยวกับการได้รับรางวัลของครูผู้สอน